

LUPTA

le combat

Director : Mihai Korne

Redactor : Antonia Constantinescu

COSTUL ABONAMENTULUI PE UN AN		
In franci francezi		In alte valute tariful este majorat pentru acoperirea cheltuielilor bancare :
FRANTA	FRF 250	DM 100 - Fr. Elv. 90 - L St. 35
EUROPA	FRF 300	
Cu avionul :		
AFRICA		
AMERICA DE NORD	FRF 350	USA 60 sau echivalent
ISRAEL		
AMERICA DE SUD		
ASIA	FRF 400	USA 70 sau echivalent
AUSTRALIA		
125, Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud - France		
Telephone : (33-1) 46.02.05.40 - Tetex 633520F		
Commission Paritaire N° 65481 - C;C;P; : 11 341 71 A Paris		
Telefax : (33-1) 46.02.14.37		

Numărul 184

7 iunie 1992

"NOI ȘTIM SĂ NE REGĂSIM ÎN BINE, NU ÎN RĂZBUNARE"

interview cu Constantin Ticu Dumitrescu
președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici

A. C. - Care este faza în care se află procesul comunismului după ce asociația dvstră a depus denunțul penal în septembrie 1991 ?

C. T. D. - La denunțul nostru penal au aderat Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADO), condusă de dl. Ștefănescu-Drăgănești, Comitetul Helsinki condus de Gabriel Andreescu și "Asociația 21 Decembrie". S-a decis atunci alcătuirea unui grup de lucru, să ne întâlnim la Ministerul Justiției periodic cu miniștri care au în posesie arhive: ministrul Justiției, Internelor, Apărării, directorul SRI-ului și Procuratura Generală. Au avut loc 5 întâlniri, la prima n-au fost acceptați ziariștii, dar un cameraman a filmat toate discuțiile, la următoarele a fost prezentă presa, iar la ultima întâlnire chiar televiziunea sovietică, singura care a filmat tot ce s-a spus... Bilanțul acestor reuniuni are un nume: tergiversarea. De altfel, pentru a nu o cașiona, LADO s-a retras din grupul de lucru, în înțelegere cu noi. Noi decisesem sa mai rămânem, în primul rând pentru ca intrasem în posesia unor date pe care altfel nu le-am fi avut. Pentru noi, care ne trăisem segmentul nostru de suferință, aceste documente ne-au dat dimensiunea represiunii, monstruoșitatea și amploarea ei. Te cutremurai în fața probelor care măsurau ce a putut să îndure acest popor.

Dar a izbucnit bomba Drăghici care a schimbat datele problemei. Acum trei săptămîni, în fine, i s-a trimis o convocare. N-a răspuns. A urmat a doua și a treia, tot fără răspuns. Am cerut să fie adus cu mandat. Dar cei trei polițiști care s-au dus la el acasă nu l-au găsit decît pe fiul lui care le-a spus arrogant că Drăghici e plecat în străinătate din ... octombrie 1991, adică la o lună de la depunerea denunțului nostru. Or, cel puțin doi dintre miniștri care participau la întâlniri știau că discutăm despre cineva care dispăruse. Revoltați, am cerut ministrului Quintus să convoace o întâlnire, fără presă, ca să punem cărțile pe masă. Le-am spus: "De ce v-ați bătut joc de noi? Cum a fost posibil să discutăm dosarul Drăghici atîtea luni cînd știați că ne pierdem vremea? Măcar doi dintre dvstră ați știut de plecarea lui Drăghici. Fiindcă dacă este posibil ca pe mine să ma

scoateți de fiecare dată la aeroport pe dreapta și să mă țineți o jumătate, trei sferturi de oră pînă ce primiți OK-ul pentru plecarea mea, de ce n-ați făcut același lucru cu un criminal de talia lui Drăghici ?" SRI-ul mi-a spus că nu puteau, fiindcă nu fusese încă pus sub acuzare. "Dar nici eu nu sînt pus sub acuzare, sau poate că sînt pus și nu mi-ați spus!" Am făcut publică declarația că, în situația în care pînă în 10 iunie nu se face cerere de urmărire către INTERPOL pentru aflarea locului unde se ascunde Drăghici și nu i se cere, în consecință, extrădarea, noi ne retragem din grupul de lucru și anunțăm forurile interne și internaționale că puterea actuală din România ascunde și-i favorizează pe cei vinovați de crime împotriva umanității, fiindcă nu vrem să servim de paravan liniștitor pentru opinia publică.

Și mai sînt semne de întrebare: faptul ca Nicolski moare exact în ziua în care este chemat să depună; faptul că Procuratura Generală n-a putut afla nici pînă astăzi de unde a primit Nicolski și de unde primește și astăzi Drăghici pensie. Ministerul de Interne se spală pe mîini, Casa de pensii spune că nu se știe. România este chiar o țară a nimănui, nu se poate afla un lucru atît de simplu ? Numai zic că nu s-a putut găsi dovada ca Nicolski și-a legalizat numele pe care documentele îl atestă a fi fictiv, nume conspirativ pentru a putea ieși de sub urmărire la Chișinău. Și cu numele acesta de împrumut a ajuns general, i s-a eliberat diploma de economist și a primit pensie. Tot atîtea lucruri care într-o țară obișnuită ar provoca un scandal, la noi ele par să fie normale...

A. C. - În documentarul care a fost difuzat pe FR3, în Franța (vezi pag. 4), referitor la represiunea din România, autorii insistau asupra faptului că cifra reprezentînd victimele este constant ascunsă de autorități...

C. T. D. - Peste tot, unde comunismul a fost abolit, sau ar fi trebuit să fie, și în special în țări ca România unde totul a fost formal, s-a început o luptă sistematică de acoperire, de ascundere a realităților. Noi, românii, care am suportat consecințele celui mai aspru sistem comunist care n-are termen de comparație decît cu cel din Uniunea Sovietică - fiindcă

am avut o serie de date la dispoziție, știu ce s-a întîmplat în celelalte țări - aveam dreptul sa cunoaștem ce a fost Securitatea. Nu ne interesează atît numele oamenilor ei, ci mecanismul ei, metodele, crimele, relațiile cu KGB-ul, cum se primeau ordinele, cum se traduceau în fapt, cîți au fost asasinați, prin ce metode. Dar noi nu știm despre Securitate mai mult decît știam pe vremea lui Ceaușescu: ca trebuie să ne temem de ea. Odată deconspirat acest sistem, oamenii ar fi început să realizeze ce a însemnat comunismul și ce ar însemna să-l acceptăm în continuare. De aceea numărul real al deținuților, arestațiilor, ucișilor nu este lăsat să iasă la iveală. Se încearcă o mistificare fantastică, la scară imposibil de imaginat. De pildă, dl. ministru liberal de justiție, Ionescu-Quintus, și el fost deținut politic (!), a avansat cifra de 30-40.000 de persoane. Or, numai noi, foștii deținuți politici care supraviețuim încă, sîntem peste 100.000 de oameni. Dar cei morți în închisoare, dar cei care au decedat deja după 1964 ? Calculul cel mai simplu pe care-l poate face astăzi un om bine intenționat este în funcție de cele 128 de închisorii - noi sîntem singurii care avem lista lor completă, cu toate datele între care au funcționat. Am cerut pe segmentul de timp 1950-1954 lista nominală a celor care au fost încarcerați, pentru că intrarea într-o închisoare, venind din arest sau de la o altă închisoare, era ca și cînd ai fi fost arestat din nou, se repetau toate formele, fiecare avea fișa lui. Ne-au spus că nu le mai au, deși arhivele conțin toate fleacurile, mi-au arătat documente din 1937, dar fișele nu mai există!... Am dat exemplul doar a trei dintre marile închisorii: Poarta Albă, Gherla și Aiud care conțineau în acest segment de timp peste 30.000 de deținuți.

Am fost un milion și jumătate de arestați. Proba concretă, palpabilă sîntem noi, cei care mai trăim încă, cît om mai trăi. Dar morții ? Am prieteni, cu care am fost în detenție, care se tem să adere la noi, fiindcă n-au dezbrăcat cămașa fricii.

A. C. - În decembrie 1989 părea că toți sînt dornici de adevăr și de conciliere...

C. T. D. - Greșeala comuniștilor a fost că n-au realizat un lucru: există un mers înainte împotriva căruia ei nu pot face nimic. Îl pot doar amîna, dar amînarea duce la agravarea conflictului. Dacă oamenii aceștia ar fi înțeles, cum au făcut alții, puțini, să se retragă, să permită deconspirarea Securității,

UN RAZBOI INEXISTENT PENTRU MASS MEDIA INTERNATIONALA

"Unde este bustul lui Ilici?", a fost una din întrebările puse la congresul extraordinar al muncitorilor din Transnistria, care s-a bucurat de prezența partidelor pro-comuniste și naționaliste din câteva republici din CSI. Au mai fost și alte întrebări: "Cum să salvăm URSS-ul?, Cum să salvăm Transnistria?" Ca să se răspundă la prima întrebare, s-a început cu ultima. Vărsările de sânge nu vor înceta pînă ce Comunitatea internațională nu va recunoaște independența Transnistriei, care e cel mai potrivit cap de pod pentru a reface Uniunea Sovietică! S-a mai cerut statelor CSI să declare blocada economică a republicii Moldova. ■ Și ca revendicările lor să aibă un ecou mai larg, au ocupat centrul de radio din Maiak (raionul Grigoropol) transmițându-și propaganda chiar pe lungimile de undă ale Postului de Radio Chișinău. ■ Șeful secției de poliție de la Tighina se plîngea că raidurile separatiștilor în dreapta Nistrului sînt facilitate de caracterul ambiguu și contradictoriu al deciziilor de la Chișinău. ■ În 15 mai, separatiștii au declanșat un atac furibund, în timp ce reprezentanța Chișinăului la Moscova era înconjurată de pichete de indivizi cu pancarte pe care scria: "Înrolăm voluntari împotriva Moldovei fasciste"... În aceeași zi, la Tașkent, la întrunirea CSI-ului, primul ministru Muravski definea agresorul din Transnistria: separatiștii și cercurile din Federația Rusă care-i sprijină. ■ În 18 mai, forțele separatiste au atacat de-a lungul întregii linii a frontului, iar a doua zi, Radio Tiraspol a transmis un apel adresat cazacilor și mecanicilor de tancuri de a se prezenta de urgență la cazărmi. ■ În 19 mai, ziua vizitei la Chișinău a lui Iliescu, Armata a 14-a, staționată pe teritoriul Transnistriei și aparținînd Federației Ruse, iese deschis din dubioasa ei neutralitate, dă declarații belicoase și se alătură atacului separatiștilor, care trag asupra civililor și ambulanțelor Crucii Roșii. Sindromul iugoslav începe să se contureze. Populația pomește în bejenie: 18.000 de refugiați din stînga Nistrului își caută adăpost în satele de pe malul drept. ■ Cazacii din Krasnodar decid să alcătuiască o nouă sotnie și 600 din ei aterizează în 20 mai pe aeroportul din Tiraspol. C. Obroc, prim-vice-ministrul Republicii Moldova, declară că reprezentanții separatiștilor și ai armatei a 14-a din Comisia de conciliere pe care o prezidează "sînt niște figuri pe tabla de șah, creierul se găsește ceva mai departe și a venit vremea să se spună lucrurilor pe nume". Elțin trebuie să răspundă clar, în scris, la nenumăratele telegrame trimise de la Chișinău. ■ "Izvestia" din 20 mai se întreba "dacă pe Nistru nu cumva este război" dar Șapoșnicov declară că scoaterea blindatelor "este o scăpare de sub control a unor militari"... Separatiștii au drept consilier militar pe fostul rival al lui Elțin la președinția Federației Ruse, gen. Makasov, aflat în "misiune patriotică" la Tiraspol. Dacă Makasov va avea funcții importante în Transnistria, a declarat la Lisabona ministrul de externe al Federației

Ruse, Kozîrev, "vom avea a doua Iugoslavie." De altfel, vicepreședintele Federației Ruse, Ruskoi, a și declarat la o conferință internațională la Moscova că, dacă conducerea Moldovei continuă să-și afirme dreptul asupra Transnistriei "va fi confruntată cu varianta iugoslavă"!... Liderul Uniunii poporului rus și a fracțiunii parlamentare Rasia, Serghei Baboin, a declara, la rîndul său, că "soarta parlamentului și președinției lui Elțin nu se decide la Moscova ci în Transnistria" iar dacă Moldova își continuă "agresiunea va fi imposibil de evitat internaționalizarea conflictului". ■ Moldova Press dezvăluie pe 23 mai că proaspătul ministru al apărării din Federația Rusă, Pavel Gracev, a transmis gen. Netkaciov o dispoziție în care preciza că Transnistria e teritoriu rus și pentru apărarea lui este necesară completarea unităților Armatei a 14-a, pregătirea de luptă și deblocarea unităților pentru a face posibilă deplasarea lor. ■ Postul național de televiziune Rasia, ca și cel din Tiraspol răspîndesc știri despre mobilizarea rezerviștilor români și expedierea în Basarabia a unor garnituri cu tehnică blindată. ■ Pe front, de partea Republicii Moldova se află numai polițiști și voluntari. "... polițiștii nu se plîng că n-au mîncare cum nu s-au plîns nici în iarnă că n-aveau haine groase. Ce-i doare cel mai mult pe ei e lipsa tancurilor și a muniției. Cu cîteva TAB-uri și mitraliere de calibrul mic e greu să îți piept tancurilor și aruncătoarelor de grenade mînuite de soldații Armatei a 14-a. Dacă pînă acum reușeau să lupte cu gardiștii și cazacii, mulți dintre ei chiar neinstruiți, după ieșirea Armatei a 14-a din cazărmi, moldovenilor nu le mai rămîne decît să lupte și sa moară ("Expres" 26-Iunie) ■ Partidele de opoziție din Republica Moldova au cerut retragerea voluntarilor și poliției și înlocuirea lor, prin mobilizare, cu forțe regulate în frunte cu ofițeri responsabili, capabili să dirijeze acțiuni militare. ■ "Adevărul" din 22 mai, sub semnătura lui Dumitru Tinu, constata că în 19 mai, cînd a început agresiunea Armatei a 14-a, din partea României nu s-a înregistrat nici o reacție la nivel internațional: reprezentantul ei n-a cerut convocarea de urgență a Consiliului de Securitate ONU, în alocuțiunea sa televizată, la 2 ani de la alegerile din 20 mai '90, Ion Iliescu, deși abia întors de la Chișinău, n-a suflat o vorbă despre măsurile care s-ar impune... Abia la 40 de ore de la agresiunea de pe Nistru, Parlamentul României a adoptat o declarație în legătură cu situația din Moldova. ■ Nici un post de televiziune occidental n-a transmis imagini din ceea ce se poate numi deja "războiul de pe Nistru", a cărei desfășurare seamănă neliniștitor cu "variantele iugoslavă": armate regulate "scăpate de sub control", forțe paramilitare "acionînd de capul lor", terorizarea populației pentru a-și părăsi satele și orașele, diabolizarea victimei în mass-media, ambiguitatea și tergiversarea diplomației centrale.

A.C.

"Să ne rugăm în genunchi în fața icoanelor ca cel mai destoinic președinte al României, cel mai viteaz apărător al sârăciei, nevoilor și neamului nostru să tracă din nou pe sub Arcul de Triumf al unei noi legislaturi" ("Expres magazin", nr. 22) s-a spus la conferința municipală a FDSN-ului, formație la care a trecut și Dan Marțian, președintele Camerei Deputaților, după ce și-a dat demisia din FSN, în 21 mai. ■ Tot candidatura lui Iliescu o susține și noul grup parlamentar "Un viitor pentru România", compus din 12 feseniști demisionari și care au preferat să nu treacă la FDSN. ■ În 18 mai, în Camera Deputaților s-a dezbătut varianta adoptată de Senat a alegerilor legislative și prezidențiale ținute simultan. Un amendament al lui Radu Berceanu (FSN) propunea alegeri prezidențiale în octombrie (deci decalate). S-a votat cu bile și amendamentul a fost respins (159 contra/145 pentru). S-a votat apoi, tot secret, articolul în forma lui inițială (simultaneitatea alegerilor); Din nou partizanii lui Iliescu au ieșit învingători (182 pentru/132 contra) Îmbătați de succes, pro-Iliescienii au trecut la votarea legii în întregul ei prin vot nominal, "să vadă toată țara"! Și, în văzul lumii, legea a fost respinsă... 128 contra și 185 pentru, dar fără să întrunească jumătate plus unu. Printre cei care au votat pentru, Ion Rațu, în aplauzele FDSN-ului. ■ PNL-CD a fost primit în Convenția Democratică în 28 mai. Primirea PL-AT a fost condiționată de schimbări în conducerea acestei formații. ■ În 24 mai, la Cluj, cu prilejul dialogurilor Alianței Civice președinta acesteia, Ana Blandiana, a anunțat că

PEISAJ PREELECTORAL

Solidaritatea Universitară (care face parte din Convenția Democratică) l-a propus candidat pe prof. Emil Constantinescu, rectorul Universității București și președintele Conferinței pe țară a rectorilor. Geolog, autor de numeroase cărți și articole de specialitate, cunoscut în lumea științifică internațională, el are calitatea de a fi o personalitate independentă. ■ Candidatul opoziției, care să poată ține piept actualului locatar din Cotroceni, va trebui alege dintre cele trei candidaturi: Emil Constantinescu, Nicolae Manolescu (PAC) și Ion Rațu, propus de Mișcarea Ecologistă a lui Otto Weber. Procedul cuprinde întîi o confruntare a celor trei cu ziarisții și publicul, după care alesul este desemnat prin vot: fiecare partid din CD are 5 electori iar asociațiile și partidele mai mici cîte doi electori. ■ Cum alegerile s-au amînat, probabil că din nou Convenția Democratică va tergiversa desemnarea candidatului.... ■ Iașul e tot fără primar, s-a prezentat la urne mai puțin de jumătate din electorat. CD-ului a ieșit din nou favorit, cu 43%, candidatul PNL obținînd mai puțin de 3%. Excluderile n-au folosit la nimic, conducerea PNL are de furcă acum și cu seisme interne: în 28 mai, deputații PNL au primit un document al Grupului pentru restructurarea PNL-ului, care denunță abuzurile conducerii și cere o Conferință Națională a partidului pînă la sfîrșitul anului. Pentru a nu fi și ei excluși, autorii își păstrează, deocamdată, anonimatul.

DEȘURI TOXICE PIERDUTE ÎN EUROPA ȘI GĂSITE ÎN ROMÂNIA...

În luna martie, presa germană semnala că 400-500 de butoaie cu substanțe

toxice, provenind din Germania, de la societatea TRI, s-ar afla în România.

200 dintre ele au fost găsite, la începutul lunii mai, la Sibiu, în curtea unei întreprinderi, ai cărei salariați se plîngeau de dureri suspecte de cap, amețeli etc. Din cele 200, 26 de butoaie conțin substanțe toxice expirate... produse în 1965, 1967, 1975... Tranziția lor peste granițe este interzisă de Convenția de la Basel, semnată și de România în 1990, și totuși ele au intrat în țară și, culmea, fără actele necesare asupra conținutului la frontiere. Importatoarele otrăvurilor sînt societățile "Pine Pink" și "Montana" care au semnat în 15 ianuarie un protocol ca butoaiele - prezentate ca vopsele, lacuri și pesticide - să fie găzduite de societatea INDES din Sibiu. Conducerea acesteia din urmă cere acum cu disperare ca "marfa" să fie trimisă din nou în Germania... Doar că la filialele TRI din Germania și Franța nu răspunde decît repondeurul: directorul ei, Heinz Helmke este inculpat de cîteva luni și cautat de INERPOL...

Știrea și ancheta este făcută de "Adevărul" în mai multe numere din luna mai, după ce semnalele de alarmă date de același ziar au fost etichetate drept "speculații". În 17 mai, ziarul anunța că au mai fost găsite încă două magazii pline cu reziduuri industriale în incinta aceleași întreprinderi și trei alte depozite în pitoreștile localități: Săliște, Apold și Miercurea Sibiului, unele butoaie chiar în curți particulare... O parte din aceste substanțe au fost vîndute ca pesticid unor producători agricoli cu un preț de 10 ori mai mare decît cel stabilit de furnizori. Alte zece camioane, cu aceeași încărcătură, au plecat din Germania spre România, dar, sesizată de INTERPOL, poliția română a luat măsuri sa le oprească la frontieră.

Organizația Greenpeace a alertat televiziunea germană care a trimis pe 15 mai o echipă la Sibiu. "Autoritățile germane au declarat că numai costul depozitării acestor deșuri în țara lor este de zeci de ori mai mare decît cel al transportului în România. Iresponsabilul importator român - o societate fantomă - a înregistrat peste 10 milioane lei profit din comercializarea otrăvii".

Iată însă că descoperirile se țin lanț: s-a aflat că, încă din februarie 1991, Combinatul siderurgic Reșița găzduiește 1600 de tone de pilituri și șlamuri galvanice, cu o puternică concentrație de plumb și arsenic, care provin din Austria. Costul exorbitant plătit de austrieci n-a intrigat pe nimeni, fiindcă banii n-au intrat în contul Combinatului, ci în acela al unor intermediari "specializați în asemenea tranzacții criminale", scrie "Adevărul" din 27 mai. Ministrul mediului, Marcian Bleahu, explicîndu-se în Senat, a găsit vinovată numai vama. Direcția Vănilor a răspuns însă

că a fost alertată abia în 13 mai a.c., cînd otrăvurile erau deja în țară, că n-are instrumentația de investigație și actele normative care să-i permită un control.

Opinia publică internațională a fost informată, cum precizează "Adevărul", nu de autoritățile române ci de organizațiile internaționale și la Bruxelles, în 25 mai, s-a ținut o conferință de presă în cardul căreia Andreas Bernstorff a povestit ziarștilor ce a văzut la Sibiu.

În 27 mai, cca 3000 de persoane au participat la un marș al tăcerii la Sibiu, la chemarea Mișcării Ecologice - Sibiu, Muzeului Bruckental -secția de Istorie naturală și Eco-Club. Adunați în Piața Revoluției, participanții au adoptat o Declarație de protest prezentată primăriei, prefecturii și Consulatului german din localitate. Consulul german a aprobat și el declarația, promișînd că va interveni pe lîngă guvernul său pentru anchetarea cazului și returnarea deșeurilor la firmele furnizoare. Forumul Democrat al Germanilor din România a dat o Declarație în care face apel la statul german pentru a lua toate măsurile ce se impun fiindcă "Nu vrem ca o afacere murdară, de genul celei a traficului de deșuri industriale, să întunece imaginea Germaniei în România și nici să umbrească bunele lor relații, consolidate prin recentul acord româno-german".

Afacerea deșeurilor toxice se adaugă nefericit unui alarmant procent de poluare a apelor și aerului datorită industriilor vetuste. Numai două exemple : Baia Mare este unul din cele mai poluate orașe din Europa, unde zilnic se revarsă asupra locuitorilor tone de bioxid de carbon, plumb, seleniu și unde speranța de viață este cu 10 ani mai mica decît media pe țară și Turnu Măgurele unde, datorită Combinatului chimic, în 15 mai era depășită de 11 ori concentrația maximă de amoniac.

CIRC FĂRĂ ... PIINE

În România s-a înființat primul canal de televiziune comercial și independent din țările europene foste comuniste. Este formularea glorioasă pe care a lansat-o la conferința de presă din 19 mai, de la Intercontinental, directorul general adjunct al TVR, Nicolae Stanciu.

În absența oricărui cadru juridic, pentru că Legea audiovizualului încă nu a fost votată în Parlament, firma engleză Atlantic Television a semnat cu TVR un contract pe 15 ani de exploatare a canalului 2. "E ca și cînd, scria J.-B. Naudet în "Le Monde" din 28 mai, fără să dea socoteală nimănui, Antenne 2 ar ceda dreptul de exploatare a lui FR3 lui CBS!" Adică televiziunea publică care se privatizează singura... Într-adevăr, biroul de presă al guvernului a spus că n-are nici un amestec în această afacere.

Programul Canalului 2 România va conține știri interne și externe, filme și spectacole produse în străinătate, seriale românești, varietăți, jocuri, adică va fi o televiziune "independentă, comercială și apolitică". Ea va începe să emită înainte de firșitul anului, la început acoperind 25% din

teritoriul României. Părții engleze îi revine ca, prin negocieri cu Ministerul Telecomunicațiilor, să instaleze emițătoare prin care, în trei ani, să fie acoperit 60% din teritoriul. Partea engleză deține 80% din capital, iar TVR 20% din cele 31 de milioane de dolari.

Directorul general adjunct al TVR era, se spune, radios la conferința de presă care a urmat semnării contractului. Și cum să nu fie? Odată cu inedita situație a unei televiziuni publice care se privatizează singură este eliminat și incomodul program SOTTI, care emitea pînă acum pe canalul 2!... Or, la ultimele alegeri municipale, s-a constatat ca numărul de voturi date opoziției era direct proporțional cu cantitatea de informație politică și socială a alegătorilor. Așa că, în locul unei pedagogii a adevărului local, telespectatorii vor avea parte de somniferul unei televiziuni comerciale.

PARODIA UNEI INCULPĂRI

Direcția
de Cerceări
Penale din

Inspectoratul General al Poliției a înaintat Procuraturii Generale, Direcția Procuraturilor Militare dosarul privindu-l pe Miron Cosma, învinuit că "a inițiat, coordonat și condus, în perioada 24-28 septembrie 1991, deplasarea la București a unor grupuri de mineri care, sub pretextul unor revendicări sindicale s-au manifestat deosebit de violent (...) au provocat importante distrugerii, au agresat forțele de ordine și persoane particulare..." Se cere "arestarea preventivă și trimiterea în judecata pentru acțiuni de subminare a puterii în stat..." Comunicatul a fost publicat în 18 mai a.c. Și totuși nimeni nu l-a arestat...

La conferința de presă a Ligii Sindicatelor Miniere din 21 mai, președintele ei, Ilie Torsan, a declarat: "Minerii nu se opun legii, dar Cosma trebuie apărât. El rămîne liderul minerilor din Valea Jiului și din țară. Îl vom apăra legal. Vom lua măsuri de protecție a lui Cosma. Nu poate fi arestat fără probe legale. Putem plăti cauțiune pentru el și depunem mărturii detalii și probe, atunci cînd va fi cazul. Cosma este protejat de legea sindicatelor."

Mineriada din iunie 1990 a făcut 6 morți (declarați!) și nimeni n-a fost inculpat, nici măcar președintele Iliescu, care i-a chemat și le-a mulțumit "justițiarilor"; la mineriada din septembrie au fost împușcați doi oameni de arme care erau doar în posesia forțelor de protecție ale președinției. Inculparea lui Cosma nu urmărea cumva o nouă stare insurecțională?

De altfel, același I. Torsan întreba: "S-a mai întîmplat vreodată ca o virtuala arestare a cuiva să fie trimbișată în mass-media? E greu de pătruns dedesubtul acestui gest (...) cînd se cunoaște structura psihică a oamenilor din Valea Jiului, care îl iubesc foarte tare pe Cosma..."

Canalul public al televiziunii franceze, FR3, a transmis, pe 3 iunie, documentarul de o oră "Goulag au pays frère" (România între 1944 și 1989), realizat de tînăra casă franceza de producție "Transparence production". Autorii, Charles Gazelle și Boudoin Koenig, au anchetat 6 luni asupra represiunii comuniste din România și s-au întors cu 15 ore de filmare. Programat la 23,35 și decalat cu încă o jumătate de oră, cîți vor fi fost telespectatorii care să învingă oboseala unor programe mediocre pentru a participa la acest pelerinaj al suferinței și al morții ?

Coborirea în infern începe cu Canalul morții, în jurul căruia pămîntul este amestecat cu oasele miilor de victime îngropate noaptea, pe furiș, ca să se piardă urmele. Registrul de la Poarta Albă, cu siguranță incomplet, cuprinde 217 morți în 1952 și 312 în 1953. Constantin Ticu Dumitrescu, fost deținut la Canal, presupune că aici și-au pierdut viața cca 10.000 de oameni. Fostul gardian Ilie Manea, îmbătrînit în brutalitate și viclenie, "n-a văzut pe nimeni murind"... Petre Roman, referindu-se la numărul întemnițaților, vorbește de cîteva mii (?!), cu agasarea celui pe care-l sîcîi cu detalii... Or, numai supraviețuitorii ating suta de mii! Asociația Foștilor Deținuți Politici și-a văzut sediul devastat de mineri în iunie 1990 și arhiva prădută, precizează comentariul. Pentru ceața menținută intenționat asupra crimelor comunismului, un exemplu dat de ziaristul P.M. Băcanu: asupra gropilor comune datînd din 1946-47, descoperite recent în satul Poiana Mărului (în Moldova) autoritățile n-au întreprins nici o anchetă.

Dacă amploarea represiunii nu are o expresie oficială cifrată - caz unic, subliniază autorii, în țările de Est - documentarul reconstituie geografia și mecanica exterminării, categoriile sociale vizate - oamenii politici, intelectualii, preoții și credincioșii uniți, țărănimea ostila

Între 19-22 mai a avut loc la Moscova întîlnirea foștilor internați politici, "Rezistența în Gulag". În prima zi, delegații au fost primiți în fosta sală de bal din vremea țarilor, celebra sală a coloanelor în care Stalin a instalat tribunalul care i-a condamnat pe Zinoviev, Kamenev și Buharin..

Germain Tillon, director onorar la Ecole des hautes Etudes et Sciences Sociales din Paris, care a participat cu o delegație franceză în care se aflau foști deținuți, a cerut istoricilor prezenți o cifra care să aproximeze numărul victimelor între 1917 și 1991 ale giganticului mecanism concentraționar.

"După părerea lor, scrie G. Tillon în "Le Monde" din 5 iunie, dacă ținem seama și de milioanele de țărani morți de foamea organizată pentru a-i extermina, se poate afirma cifra de 75 de milioane de oameni".

Prof. univ. Ion Scurtu, Directorul general al Arhivelor Statului a semnat un protocol cu Federația Rusă privind fondul de arhive românești aflat la Moscova. Dintr-un interviu publicat în "Tineretului liber" (10/V), aflăm că arhivele românești au ajuns acolo în trei etape:

- în timpul războaielor ruso-austro-turce (sec. 18-19) și al ocupației rusești a Principatelor, documente confiscate pentru miza lor politică referindu-se la teritoriile Basarabiei și Transnistriei, acte de proprietate, de danie, care demonstau identitatea românească a acestor ținuturi;

- în timpul primului război mondial, cînd I.C. Brătianu, sub amenințarea ocupației germane, a încredințat tezaurul și arhiva statului Rusiei pentru păstrare.

- sub ocupația sovietică, după al doilea război mondial, cînd au fost luate documente fără nici un fel de forme legale.

În 1935, după restabilirea relațiilor diplomatice cu URSS, Nicolae Titulescu a reușit să recupereze o parte din aceste arhive. A mai fost restituită o mică parte în anii 1956-1957.

Protocolul a putut fi semnat pentru ca rușii, pentru prima dată, au recunoscut că au documente românești și că aceste documente trebuie restituite pentru că au fost emise pe teritoriul țării noastre, de instituții românești și de români. Art. 6 prevede: "Părțile sînt de acord ca documentele asupra cărora se va

stabili dreptul de proprietate al celeilalte părți să fie restituite proprietarului de drept. Restituirea se va face pe baza unor înțelegeri corespunzătoare".

Cam despre ce documente ar fi vorba ? acte semnate de domnitori sau demnitari ai Țărilor Românești, cărți de literatură sau religioase (un manuscris de la 1773, un evangheliar din 1512, o psaltire românească din 1570). Asupra arhivei Antonescu, din păcate, nu s-au obținut clarificări. Se presupune că se află în arhiva KGB, care încă n-a fost deschisă. Este vorba însă și de a doua arhivă Antonescu - constituită pe teritoriul sovietic, în timpul detenției, interogatoriilor și instruirii procesului, pe care nimeni dintre români n-a văzut-o. Ion Scurtu afirmă că sînt semne că mareșalul și-ar fi scris în acest timp și memoriile.

Mai sînt două arhive interesante de consultat și eventual de microfilmate - cea a Kominternului și cea germană, capturată de sovietici la sfîrșitul celui de al doilea război, unde se află foarte multe informații despre România.

Arhivele rusești au fost deschise în 1917, au fost ferecate apoi în 1920 și au fost redeschise abia după puciul din 1991.

"Fără a face nici un fel de prognoza privind evoluțiile din Rusia, cred că ar trebui să valorificăm la maximum acest moment favorabil", a spus în încheiere Ioan Scurtu

colectivizării. Este evocat experimentul Pitești și restituită, puțin cunoscuta în Occident, rezistență din munți, cu mărturiile supraviețuitorilor.

Amnistia din 1964 și instalarea la putere a lui Ceaușescu modifică peisajul concentraționar. Noua mașinărie de strivit conștiințe operează prin teroarea exemplului și delictul politic e pedepsit cu internarea psihiatrică sau temnița de drept comun. La nebuni sau printre hoși, opozantului i se confiscă demnitarea opțiunii politice iar societății i se atrofiază reflexele de solidaritate. După 1989, dr. Valeriu Țuculescu - care și-a propus, în fruntea asociației psihiatrilor, să denunțe abuzurile și să moralizeze o profesiune maculată de colaborarea cu Securitatea - a fost mutat într-un dispensar de cartier și continuă să fie amenințat..., în vreme ce medici cunoscuți ca uneltele ale fostei poliții politice, fostul director de la Spitalul 9, Anghelușă sau Gorgos sînt netulburați...

Și cum să fie altfel cînd, dezvăluie autorii, actualul Secretar de Stat cu problemele administrației locale și fost ministru de Interne în guvernul Roman, Doru Viorel Ursu a fost, în vremea abuzurilor descrise mai sus, președintele Tribunalului Militar București.

Dintre multele personaje ale filmului, trei mi s-au părut emblematice.

Alexandru Ghișe, cu a cărui mărturie

începe și se sfîrșește documentarul, fost membru de partid și ofițer politic la Canal. Depoziția lui are valoarea asumării curajoase și exemplare, singura cale a concilierii.

Am avut privilegiul să-l vedem și pe Al. Nicolski în rolul banalului pensionar. Și-a exhibat carnetul de partid din 1932, ca pe o sacră justificare a arestărilor, care n-au numărat în 1948 "decît 2500 de persoane, toți legionari"!... Bascul coborît pe frunte, ochelarii prea mari, mustața de-asupra maxilarelor brusc îngustate te duceau cu gîndul la sinistrul spectacol al unui guzgan travestit.

Ion Gavrilă, sprincene albe stufoase de-asupra ochilor albaștri, statură de voinic îmbătrînit în luptă dreaptă, a fost filmat în locurile prăpăstioase din munți, unde a luptat pînă în 1958 și apoi s-a ascuns încă 20 de ani.

Cei doi tineri realizatori francezi, care par să fi înțeles foarte bine mecanismul represiunii dar și ipocrizia actualei puteri, și-au asumat patetismul nesfîrșitelor nedreptăți care par să nu-și fi găsit încă sfîrșitul. Documentarul se încheie cu o invitație la scrierea acestei pagini de suferință, patrimoniu de durere care privește istoria întregii Europe.

A.C.

"NOI ȘTIM SĂ NE REGĂSIM ÎN BINE, NU ÎN RĂZBUNARE"

interviu cu **Constantin Ticu Dumitrescu**
președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din România

PAG. 1

care a fost nucleul vital al regimului, acum s-ar fi uitat o mare parte din aceste răutăți, fiindcă noi românii nu sîntem vindicativi și noi n-am avut politica violenței. Cu atît mai mult noi, foștii deținuți, care, după cîtă violență s-a exersat asupra noastră, avem o reacție organică împotriva ei. Am fi fost la alt nivel economic pentru că împăcarea, reconcilierea ar fi fost un fapt împlinit de la sine. Poporul știe să se regăsească în bine, nu în război.

A. C. - *La început, în decembrie 1989, lumea era atît de fericită! Starea aceea ar fi vindecat multe dintre rănila trecutului, cu condiția ca puterea să nu fi organizat dezbinarea la scară națională.*

C. T. D. - Am publicat recent în "Cotidianul" o "Scrisoare deschisă", adresată dlui Iliescu, în care îl acuz de faptul că n-a știut să profite de acele clipe unice din 22 decembrie, cînd oamenii se îmbrățișau pe stradă sau oricine, cu ochii în lacrimi, nu se gîndeau la altceva decît că au scăpat. Or, Iliescu, în clipa în care a văzut că este cenzurat de mulțimea care a strigat instintiv "fără comuniști", a pus în acțiune planul diabolic de instalare a panicii, creată cu teroriștii. Au încetat orice întruniri, au apărut șapte mii de baraje la fiecare 50 de metri, controale. Am încercat să facem o adunare și mașinile cu porta voce au spus că e o provocare a teroriștilor! Aveau nevoie de spaimă, de victime și în felul acesta s-au instalat la putere. Eram la doi metri în spatele lui Iliescu, cînd mulțimea a strigat "fără comuniști". Nu-i uit crisparea. A ieșit de acolo înclăștat, îndirjit, dur, și, la trei ore, au început împușcăturile. În plus, asasinarea lui Ceaușescu a fost crima fondatoare a domniei lui Iliescu. Și-a ucis prietenul și tovarășul de luptă. Dna Ceaușescu avea în agendă, la litera i, numai telefonul lui Iliescu.

A. C. - *Iar diversiunea care să mineze concilierea națională continuă cu dosariada...*

C. T. D. - La întoarcerea mea în țară, peste cîteva zile, vreau să convocăm conducerea asociației și să lansăm un apel de suflet: cei care au colaborat cu Securitatea să o marturisească, în așa fel încît să nu mai poata fi obiect de șantaj, de timorare sau chiar să fie obligați să-și continue obiceiul. Normal ar trebui să plecăm de la următoarea poziție: nu vrem listele agenților securității, ci dosarele și cei care ar trebui să le verifice sa fie oameni cît se poate de obiectivi, nu oameni care au trecut, indiferent de gradul implicării, prin mecanismul comunist, fiindcă vrînd-nevrînd au o judecată deformată, nici extremiști care nu știu deosebi pe profesionistul delațiunii, de cel care n-a avut puterea să reziste fizic sau moral. Ar trebui, de asemenea, privilegiat aspectul politic față de cel economic. Mai ales ar trebui, așa cum i-am cerut dlui

Măgureanu, să se afle și agenții KGB-lui. Hans Joachim Gauck - responsabil cu arhiva STASI din fosta RDG -, care a fost la București, că ei au recuperat listele, dar nu cunosc decît o parte din agenții KGB-ului de la ei. Noi nu știm nimic, deși dnii Iliescu și Bîrlădeanu sînt nu agenți, ci oameni de bază ai Moscovei.

Nu e vorba de a intenta procese, nici chiar agenților profesioniști. E vorba numai ca, prin cunoaștere, să iertăm. Dar ca să poți să ierți, ai nevoie să cunoști ce s-a întîmplat și pînă nu cunoști acest adevăr nu poți să ierți. Iar calea adevărului e nu numai o vindecare socială, ea trebuie să fie și un exemplu pentru viitorul nostru, pentru generația tînără. Chiar dacă dl. Magureanu și SRI-ul spun, speriați, că, în felul acesta, nu vor mai fi informatori. Foarte bine.

Cînd vom ajunge și noi ca un cuvînt să fie cuvînt, să ne spunem adevărul în față, nu rostit cu jumătate de gură și uneori pe la spate - urme ale schizofreniei din timpul comunismului - sînt convinși că, în cîteva luni de zile, politica țării va fi alta și, într-adevăr, vom regenera și economia. Dar această operație, oricît ar fi de dureroasă, trebuie făcută.

A. C. - *Și fiindcă ați pronunțat numele locatarului de la Cotroceni și pe cel al președintelui Senatului, să revenim la peisajul politic. Faceți parte activă din Convenția Democratică și la conferința pe care ați ținut-o săptămîna trecută în sala Misiunii Unite din Paris, ați analizat legea electorală, situația opoziției și șansele campaniei electorale, în condițiile în care alegerile fuseseră anunțate pentru 26 iunie. Decizie de care vă îndoiți, deși lucrurile păreau să se precipite la București...*

C. T. D. - Îmi pare rău că realitatea mi-a dat dreptate. Analiza mea era că dl. Iliescu nu vrea să plece de bună voie și are nevoie de timp. Cred că e vorba de două strategii, în funcție de evoluția lucrurilor. Prima este să-și consolideze grupurile botezate în fel și chip de la FDSN pînă la PDAR, Partidul România Mare sau Un viitor pentru România, fie prin amenințarea cu dosarele, fie prin promisiuni de posturi și poziții avantajoase, să șubrezească, în același timp, aripa Roman și să atragă cu momeli și din alte partide - atitudinea liberalilor lui Radu Câmpeanu sînt un exemplu... A doua strategie i-a fost poate sugerată de Snegur, care a decretat starea de asediu și domnește neturburat, speculînd consensul național în fața pericolului. Or, în România, datorita degingoladei economice, datorită raportului între salariu și prețurile pieței, oamenii nu mai pot supraviețui, acesta este cuvîntul. Pericolul exploziilor sociale este foarte mare. Pe de altă parte - acum 10 zile m-am întors din Ardeal, după ce am avut întruniri în marile orașe - sînt manipulate atît de științific o serie întreagă de adversități și în special cele etnice, încît nu e nevoie decît de

o scînteie... Există și a existat o problemă a maghiarilor, dar asta nu înseamnă că, așa cum am convietuit de secole, n-am putea conviețui mai departe și n-am putea găsi și alte căi să îmbunătățim aceste relații, să ne apropiem. Or, nu se face decît inversul, totul pentru adîncirea dezbinării etnice. Oare, în aceste situații, armata pe care tot o pregătește comandantul nostru suprem nu cumva va fi folosită ca să-i justifice, în cazul unor vărsări de sînge (ce contează 50 de morți față de cei 1000 și ceva care-i stau deja în spate de doi ani încoace?), declararea stării excepționale și menținerea la putere?

Știu foarte bine că dlui Iliescu i-a fost frică întotdeauna de înfruntarea adevărată cu alegătorii. O știu de la CPUN, unde am propus ca poziția dînsului de așa zis președinte provizoriu al țării să fie pusă la vot. Avea 75% de sufragii asigurate în componența CPUN-ului și totuși a refuzat. I-a fost frică

A. C. - *Spaima de consultările populare necontrolate subversiv este un sindrom comunist.*

C. T. D. - A avut o reacție furibundă și i-am promis atunci că nu-i voi spune niciodată "președinte". M-am ținut de cuvînt, eu nu-i spun decît "dl. Iliescu". Mi-e teamă pentru poporul român, sîntem alimentați cu informații tendențioase, și aștarea etnică este vizibilă. În România iniltrările, manipularea conștiințelor a dat frîu liber celor mai aberante speculații. De pildă, oamenii speriați consideră că dacă zicem ca Basarabia e pămînt românesc, dăm unguirilor posibilitatea să ne ia Ardealul!... Adică ne tîrguim părțile aceluiasi trup. Toți sînt blocați cu acest argument, sau cu spaima ca vom fi atrași într-un conflict și deci trebuie să stăm strînși uniți în jurul comandantului suprem...

A. C. - *Înainte, orice gest de protest față de aberațiile lui Ceaușescu era aproape taxat drept trădare pentru că putea să provoace "venirea rușilor". O metodă de solidarizare factice cunoscută. Dar care este opinia dvstră despre Petre Roman?*

C. T. D. - Mi-au pus mulți întrebarea despre conflictul Iliescu-Roman. Am scris un articol intitulat "Doi într-o barcă". Sînt amîndoi în aceeași barcă, indiferent de orgolii, sau de filierele care-i susțin. E un conflict de moment. Cînd barca lor va lua apă, în momente dificile, vor fi din nou împreună. La un miting am spus că am început de la o vreme să fiu de acord cu dl. Iliescu și dl. Roman. Sînt absolut de acord cu tot ce spune dl. Iliescu despre dl Roman și cu tot ce spune dl Roman despre dl Iliescu. Dar conflictul lor e de față, vine probabil din anumite interese de moment ale cercurilor care-i sprijină. Cea mai certă dovadă este ca Roman a stat aproape doi ani de zile la putere și n-a dat nici cea mai mică dovadă că ceea ce spune acum a gîndit și atunci. Cînd nu făcea decît jocul aceluiași Iliescu sau împreună același joc, cum o să cred că astăzi există un diferent de fond? Sau e vorba de legea comunistă care spune să sacrifici pe oricine, cînd interesele o cer...

IN MEMORIA LUI IOAN PETRU CULIANU (1950-1991)

S-a împlinit un an (pe 21 aprilie) cît o viață de cînd la Chicago, în centrul mondial al istoriei religiilor și al crimei, a fost ucis mișește și abject, la abia 40 de ani împliniți, un om de o valoare cu totul excepțională de la care știința în general și cultura națională avea de așteptat lucruri pe care nu se știe dacă le va mai realiza cineva vreodată.

L-am cunoscut în primii ani de facultate, pe cînd era aproape un copil și publicase deja douăzeci de articole. Studia italiana și româna, dar era interesat de multe alte discipline, printre care indianistica, secție pe care abia o înfiinșasem la Universitatea din București. În această direcție participase la alcătuirea primului volum al unui Dicționar hindi-român, sub conducerea profesorului Vidyasagar, pe a cărui copertă numele lui Culianu lipsește, pentru că în momentul apariției cărții el rămăsese în străinătate. Mi-a fost cel mai apropiat colaborator la Asociația de Studii Orientale, unde plănuisem o enciclopedie românească de orientologică, idee părăsită după plecarea noastră a amîndorura. Aveam să ne reluăm colaborarea la redactarea în comun a articolelor despre religia traco-dacilor din *The Encyclopedia of Religions*, în 16 volume, editată de Mircea Eliade în anul morții sale. La absolvirea facultății mă zbatusem să-i fac un post de asistent de italiană și indianistică la facultate, post suprimat de "cadre" în preziua repartițiilor, profitîndu-se de plecarea mea la un congres internațional. Numai că, neștiind dreapta ce face stînga, cei de la pașapoarte nu l-au șters și de pe lista plecărilor la cursurile de vară din Italia. Perspectiva de a supraveghea practica productivă și educația socialistă a elevilor nu știu cărei școli dintr-un sat din Moldova, în contrast cu dorința și capacitatea dovedită de a face știință, l-au decis să rămînă în străinătate, ca să-și realizeze (cum mi-a mărturisit mai tîrziu) visul de a merge pe calea lui Mircea Eliade, idolul său de la 14 ani, cu care avea să colaboreze ulterior atît de fructuos.

Cele 6 luni petrecute în lagărul de refugiați politici de la Latina (lîngă Roma!) i-au fost un coșmar, așa cum și studiile urmate la Universitatea din Milano le-a făcut în dificultăți materiale și administrative pe care numai un caracter puternic ca al lui le-a putut învinge. De altfel, la un an după plecarea am reușit să-i scot în străinătate teza de licență despre neoplatonocianul Marsiglio Ficini, care i-a ținut loc de diplomă și de recomandare științifică. Succesul studiilor și norocul de a-l avea ca profesor pe cel mai mare istoric italian al religiilor, Ugo Bianchi, i-a compensat suferințele.

A urmat apoi etapa olandeză a existenței sale. Postul la Universitatea din Groningen la pus la adăpost de grijile materiale și i-a dat un statut social cert, dar obtuzitatea onora - altfel foarte onorabili specialiști într-o istorie a religiilor de tip vechi - l-a împiedicat cu scurte excepții să predea materia care îl pasiona, fapt pe care el îl compensa prin lecții la secția română, unde înțelegerea eminentului romanist profesorul V. Noomen, i-a permis să predea cărțile religioase populare românești. Relatez aceste detalii pentru a se vedea că drumul nu i-a fost deloc ușor, o *via regia* cum cred naivii sau invidioșii.

Grație invitației lui Mircea Eliade (și a lui Mircea Marghiescu, asistent pe atunci la Chicago, care l-a găzduit) a petrecut doua semestre lîngă maestrul său de totdeauna, de care a rămas de atunci nedespărțit: profesorul a venit la Paris pentru a face parte din comisia lui de doctorat (III-ème cycle mai întîi, apoi doctoratul de stat, ambele susținute strălucit). În perioada doctoratului a inițiat o secție de istoria religiilor pe lîngă Centrul Român de Cercetări din Paris, cu Mircea Eliade președinte și el, secretar general, secție care avea să dispară odată cu dispariția lor.

Abia în ultima vreme reușe să-și constituie o poziție sigură la Universitatea din Chicago, unde era urmaș demn al maestrului său și autoritate de mult confirmată în știință, prin cele 15 volume și cîteva sute de articole

și recenzii publicate.

Spre deosebire de Mircea Eliade, Culianu a apucat să vadă patria liberă, cu o libertate care, desigur, abia trebuia construită și în care Culianu se implicase activ.

Avînd vastă concepție a maestrului, a cărui antropologie religioasă acoperea cele mai importante sfere ale existenței omenești, I.P. Culianu putea ajuta în țara noastră la dezvoltarea unei istorii a religiei care să nu mai fie limitată doar la cea a bisericii naționale sau la simple cursuri tradiționale la Facultatea de teologie. Studiile lui atingeau aspecte dintre cele mai variate, ca religia traco-dacilor, interpretarea unor mituri cosmice din Eminescu, Slavici (v. *Curierul de la Bochum*, vol. 13, 1983), ori influența credințelor populare asupra picturii bisericilor românești (articol scris împreună cu soția sa zoe Carmen Georgescu).

În ciuda interesului existent astăzi la noi pentru problemele religiei, va mai trece multă vreme pînă cînd cineva va atinge competența lui Culianu. De altfel, și Eliade a murit neașteptat, înainte de a putea definitiva volumul de mult plănuit despre credințele religioase românești.

Rîndurile de mai sus sînt scrise **pietate** cauza, dar și pentru a arăta cu ce ne-a sărăcit crima de la Chicago (care, departe de a fi o întîmplare, este un semn al nebuniei timpului).

Asupra morții lui Culianu persoane "mediatice" și publicații care vînează scandalul ca sursă de popularitate fac tot felul de supoziții, unele demențiale (orientate de deformații politizante), altele de-a dreptul pline de impietate. Adevărul asupra acestei morți n-o să-l aflăm niciodată (pate doar numele ucigașului). Semnificația ei este singura importantă. Ea poate fi înțeleasă citind cartea *Eros și magie în Renaștere* a lui Culianu însuși, unde este analizată teoria și tehnica manevrării instinctelor maselor sau a indivizilor în turmă pentru menținerea puterii. Un exemplu este desfășurarea recentă (după atîtea războaie religioase, în secolul nostru, "nou secol al luminilor") a unui război istoricilor religiilor în SUA. Ponegrirea lui Mircea Eliade, la scurtă vreme după moartea

lui, face parte din această agresiune în care diversele mediocrități, care n-au făcut nici operă, nici carieră, vor să-i răstoarne pe elevii lui Eliade și să le uzurpe locurile.

Singurul nostru semn de pietate este să-i răspîdim opera și, în măsura posibilului, să i-o continuăm.

Cicerone Poghiric

S-A STINS DIN VIAȚĂ ZOE RICCI

Zoe Ricci a fost una dintre personalitățile artistice care au participat la înființarea revistei *Lumină și Culoare* în 1946. Ne-au părăsit de atunci doi dintre fondatorii revistei, profesorul Alexandru Rosetti și Aristide Blank, precum și fruntașii artei românești ca Petru Comarnescu, Francisc Șirato, Eugen Crăciun, Mircea Nădejde, V. Beneș, H. Blazian, Nicolae Argintescu-Amza, M.H. Maxy, Violeta Stark, Aurel Vladimir Diaconu și alții. Nu au mai rămas, după cîte știu, în viață numai Dyspre Paleolog, Alexandru Paleologu și cu mine.

Revista *Lumină și Culoare* a însemnat un moment important în viața artistică a epocii, publicînd pentru prima oară mărturiile ale lui Brîncuși, Șirato, Pallady și tipărind cîte un număr special închinat lui Luchian, Toniza și Nicolae Grigorescu.

Zoe Ricci avea o personalitate bine definită, intransigentă, voluntară, care nu admitea nici un compromis. Pictura ei nu era bazată pe armonii de șoc, ci pe acorduri fine, nuanțate, palide, care reflectau propria ei realitate.

Zoe Ricci a fost o artistă adevărată, care nu s-a bucurat de răsunetul și succesul meritat, pentru că n-a înțeles cerințele de publicitate ale societății de consum, ci a trăit în singurătate, în tăcere și s-a stins ca o șoaptă în amurg.

Ionel Jianu

În 29 mai a avut loc la Universitatea din București Simpozionul "Ion Petru Culianu - destinul unui istoric al religiilor", organizat de Institutul de Studii Orientale Sergiu Al. George, cu participarea lui Mircea Martin, Dan Petrescu, Sanda Anghelescu, Silviu Anghelescu, Șerban Anghelescu, Andrei Cornea, Andrei Oișteanu.

CONSTITUIREA CONVENȚIEI DEMOCRATICE ROMÂNE DIN FRANȚA

comunicat

În ziua de 4 iunie a avut loc la Paris reuniunea de constituire a Convenției Democratice Române din Franța (C.D.R.F.) formată prin unirea filialelor sau corespondenților în Franța ai partidelor, organizațiilor politice și asociațiilor care fac parte din Convenția democratică din România.

- CDRF are ca scop sprijinirea acțiunilor întreprinse de Convenția democratică din România;

- membri fondatori ai CDRF sînt filialele și asociațiile care au luat parte la reuniunea de constituire și anume:

1. ADER pentru Partidul Național Țărănesc - creștin și democrat;
2. PNL-CD Franța, pentru Partidul Național Liberal - Convenția Democratică;
3. PAC - Franța - pentru Partidul Alianța Civică;
5. AFDPR - filiala franța pentru Asociația Foștilor Deținuți din România;
6. Asociația Solidarité Universitaire France-Roumanie (SURF) pentru Solidaritatea Universitară din România.

Coordonarea activității CDRF va fi asigurată în mod colegial de către consiliul președinților filialelor și asociațiilor componente (sau a împuterniciților acestora), deciziile urmînd a fi luate în unanimitate.

Secretariatul CDRF va fi asigurat de domnia Ion Vitez și Mircea Angelier.

Sediul CDRF este la adresa:

ADER - 55 rue de la Procession - 75015 Paris, telefon 40 65 95 53; fax 45 67 80 22

S-a convenit ca formațiunile componente ale CDRF să-și păstreze independența în acțiunile pe care le întreprind în nume propriu.

Vor putea adera la CDRF alte asociații sau organisme, cu condiția acceptării acestor adeziuni formulate de către membri fondatori.

Au luat parte la reuniunea de constituire: din partea ADER - Alexandru Herlea, Nicolae Evolceanu, Andrei Bordeianu, Mircea Angelier, Ionuț Muntean (Dan Aftalion prin delegație); din partea PNL CD - Dinu Zamfirescu, Ion Vitez (Mihai Mărculescu prin delegație); din partea PAC - Alexandru Paleologu, Jean Florescu, Florin Aftalion, Ștefan Fay; din partea AFDPR - Remus Radina, Radu Negrescu; din partea SUFR - Florin Aftalion și Alexandru Herlea.

Au mai semnat documentul de constituire dnii Constantin Ghica și Ion Varlam.

GEORGES I. BRATIANU
L'ENIGME DE SA MORT
Les témoignages

Maria G. Bratianu

Nouvelle édition revue et augmentée
PARIS 1992

L'ETOILE LA PLUS TRISTE

poèmes de LUCIAN BLAGA
Traduit du roumain et présenté
par Sanda Stolojan
éditions bilingues
Orphée La Différence (29 F)

BYZANCE APRES BYZANCE
de Nicolae Iorga
Avant-propos d'Alexandre Paleologue
Balland, 310 p. 119 F.

LES ATELIERS
de Mariana Marin
éditions bilingues
Editions Est - Samuel Tastet

VIZITA REGELUI MIHAI LA PARIS

Vizita, începută în 23 mai, a fost prilejuită de apariția cărții jurnalistului Philippe Viguié Desplaces "Michel de Roumanie - Le Règne inachevé", la editura Michel Lafon.

În 24 mai, Familia regală a luat parte la slujba de la Biserica Ortodoxă Română și a depus o coroană de flori la statuia lui Eminescu.

După-amiază, Regele l-a primit pe filosoful Emil Cioran, iar în salonul hotelului a primit reprezentanți ai comunității românilor din Franța.

Luni, 25 mai, Regele a fost invitatul lui Valéry Giscard d'Estaing, a primit membrii ai Fundației Europene pentru Economie, pe fostul prim ministru Raymond Barre și a fost invitatul lui François Léotard. Seara a cinat cu un grup de tineri industriași francezi.

"Le Parisien" (26/V) scria: "De la întoarcerea sa de la București, unde mai mult de o jumătate de milion de persoane i-au scandat numele cu ocazia Paștelui ortodox, toată lumea se precipită să-l întâlnească pe cel care ar putea într-o zi redeveni Regele României. Un semn care nu înșeală este acela că "mai marii" acestei lumi se interesează brusc de el: Regina Sofia a Spaniei i-a telefonat, iar vara sa, Regina Elisabeta a Angliei, i-a cerut videocasetă cu trîmfala sa vizită în România". Bruno Fanucchi constată că, în schimb, oficialitățile franceze se manifestă mai ales prin discreție. S-a făcut o cerere de audiență la Elysée, care a rămas însă fără răspuns... "Autoritățile franceze sînt vizibil incurcate. Reîntoarcerea mea la București a deranjat multă lume" i-a spus Regele ziaristului francez.

Regele a dat interviuri presei și diverselor radiouri și a dejunat cu producătorii de televiziune: Thierry Ardisson, Frederic Mitterrand (Antenne 2) și Henri Chapier, autorul unui film documentar despre România, transmis recent pe FR3. A urmat o întrevvedere particulară a Regelui cu

scriitorul Paul Goma.

În 28 mai, la Biserica Unită din Paris, s-a constituit Uniunea pentru Regele Mihai, care are menirea de a centraliza toate inițiativele și acțiunile de sprijinire a cauzei monarhice. A urmat un Te Deum oficiat de Monseniorul Gh. Surdu, parohul Bisericii. Apoi, Regele l-a primit pe ziaristul Petre Mihai Băcanu, de la "România liberă".

În aceeași seara a avut loc emisiunea de televiziune realizată de Michel Foucault. Regele, Regina și Prințesa au apărut în acordurile Imnului regal. Regele a răspuns întrebărilor despre exil și despre prezentul României, Regina a vorbit despre surpriza și emoția vizitei în România iar Prințesa despre drama copiilor din orfelinate, explicînd rosturile umanitare ale Fundației care-i poartă numele. Eugène Ionesco, care fusese filmat acasă, a explicat că pentru români, care n-au cunoscut de-a lungul istoriei altă formă de stat, monarhia este o tradiție vie.

În "Quotidien de Paris", Regele își manifesta suprinerea: "În Franța și, în general, în Occident, sînt considerat ca o persoană privată..." "Și nu sînteți?", întreabă Christophe Urbanowicz. "Nu, pentru că am fost constrîns să abdic sub amenințare. Abdicarea mea este deci nulă și neavenită. Rămîn suveranul românilor. Așa cum ei înșiși mă consideră".

"Viața mea este o experiență pe care n-o doresc nimănui, dar a fost o bună lecție de discernămint" i-a declarat lui Véziane de Vezins de la "Le Figaro". României îi trebuie "o ruptură clară cu trecutul comunist. Domnia mea nu va fi neterminată".... parafrazează Regele titlul cărții a cărei apariție i-a prilejuit vizita la Paris.

Despre carte? Lungul interviu cu Regele rămîne, datorită interlocutorului francez, la suprafața anecdotică a lucrurilor, la care se adaugă o serie de inexactități și informații fanteziste.

*"România, bastion de mii de ani al
Europei, străjuie Delta Dunării"*

Scrie pe placa de marmoră care a fost montată la Izvoarele Dunării, cu acordul Prințului von Fürstemberg, pe a cărui proprietate se află izvorul. Ceremonia a avut loc în 7 iunie, în prezența a cca 150 de români din Franța, Elveția, Germania, Belgia, Italia, Austria și România. O slujbă a fost oficiată de preoții Dumitru Popa (Freiburg) și Vasile Iorgulescu (Strasbourg). Au vorbit: Dumitru Ionescu, președintele Uniunii Foștilor Deținuți Politici din România (cu sediul la Geneva și afiliată AFDPR), care a avut această inițiativă, Prințesa Sofia și președintele AFDPR, Constantin Ticu Dumitrescu, care participase cu o zi înainte la Pelerinajul de la Soultzmat.

PENULTIMA ORĂ

Convenția Democratică din România are nevoie pentru campania electorală de o stație de radio-amplificare pentru exterior (primă urgență) și de un proiector video cu ecran pentru proiectarea filmelor în exterior.

Rugăm românii din Franța și din alte țări din Europa să ne facă cunoscut unde se pot obține astfel de instalații contra cost sau, eventual, gratuit.

Propunerile dvoastră le puteți transmite la telefon 45.86.95.

sau prin fax: 44.23.75.44 Paris.

Asociația amicii ziarului România liberă

Coincidențe trandafirii.

Botoșanii ocupă locul I pe țara după voturile date în 1990 Marelui Zimbitor și parlamentarilor FSN. Un ziarist curios de la "Gazeta de Botoșani" a vrut să știe în ce tovărășie se afla județul său și a deschis Anuarul Statistic pe 1990. În privința voturilor, botoșănenii au alături ca "fruntașe" județele Călărași, Neamț, Ialomița, Olt, Vaslui, Teleorman, Tulcea.

Județele cu cele mai puține televizoare la mia de locuitori erau Mehedinți, Călărași, Ialomița, Tulcea, Giurgiu, Botoșani. Deci TVR n-a manipulat oamenii... căci nu auveau televizoare!

În 1992, Botoșanii se află în aceeași tovărășie, dar la numărul mare de șomeri.

Minune cum înfrățește trandafirul...

Șerban Demetriu

Premiile Uniunii Scriitorilor pe 1991 au fost decernate în 25 mai, la Casa Vernescu din Capitală. Juriul, prezidat de scriitorul Mircea Martin a acordat premiul de poezie lui Petre Stoica, pentru volumul "Piața Tien-An-Men II" și lui Liviu Ioan Stoiciu pentru "Poeme aristocratice". Deținătorii premiului de proză sînt Paul Goma ("Ostinato") și D. Țepeneag ("Zadarnică-i arta fugii"). Premiul pentru teatru a fost decernat lui Matei Vișniec pentru piesa "Omul

care vorbește singur". Adrian Marino ("Biografia ideii de literatură") și Gelu Ionescu ("Anatomia unei negații") au primit premii pentru critică literară. Ioan Ioanid ("Închisoarea noastră cea de toate zilele") și Mircea Ciobanu ("Convorbiri cu Mihai I al României") au fost distinși cu premiul pentru publicistică.

Ani Bentoiu a primit premiul pentru traduceri din limba română, cu cartea lui Gelu Naum "Partea cealaltă". Ștefan Augustin Doinaș a fost distins cu premiul "Opera Omnia". Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și Dorin Tudoran au primit premii onorifice pentru întreaga activitate.

Premiile au fost sponsorizate de "Gazeta de Transilvania", editurile Albomar, Echinox și Moldova, Fundația Expres, Casa română și Vanghelis.

Ministrul Culturii a anunțat într-un interviu la Radio București hotărîrea guvernului de a mări taxa de timpbru literar de la 2 la 5 lei. Din păcate, această decizie prin care Uniunea Scriitorilor ar fi putut să-și salveze revistele literare, sosește tîrziu. Multe edituri particulare au nesocotit această obligație pînă acum și 12 reviste literare ale Uniunii Scriitorilor, unele dintre ele de prestigiu și tradiție - "România literară", "Convorbiri literare", "Vatra", "Secolul XX", "Viața românească", "Steaua", "Orizont" au fost obligate să-și înceteze apariția.

Ministrul Culturii a mai anunțat că guvernul a autorizat funcționarea ca persoană juridică a Fundației Internaționale Constantin Brâncuși (care are ca scop principal restaurarea complexului de la Tg. Jiu) și a Fundației

CASA ROMÂNEASCA

CENTRUL ROMÂN DE CERCETĂRI DIN PARIS

Anunță conferința excelenței sale dl. Alexandru Paleologu, din ciclul "Mémoire et société", "J'attendrai toujours", care va avea loc marți, 23 iunie, la Sorbona (rue St. Jacques), amfiteatrul Michelet, la orele 18,30

Cu această ocazie se va constitui și filiala franceză a Fundației Memoria, care editează la București revista cu același nume.

Atheneul Român (care se ocupă de restaurarea acestuia).

Casa de sfat "Ion Mihalache" a fost inaugurată, în 16 mai la București, la sediul PNȚCD- sector 6 (Calea Plevnei nr. 206), în memoria cunoscutului om politic, și care va fi un loc de întîlniri și dezbateri a frunțașilor țărăniști.

DECESE

A încetat din viață, la Paris, pictorița Constance Zoe Ricci, la 24 mai 1992

***

Compozitorul Constantin Bobescu; cineastul Ion Bostan; Mehedinți Maria Margareta (n. Chifu); col (r) Cărstoiu Ștefan; ing. Dumitru Iordănescu; Ludmila Binig; col. dr. (r) Mihail Bucureșcu; Huruban Constanța; Berteza Constantin; Hermina Zărnescu; Ieronim Rusan; Teodor Rusu; Pascu Nicolae; Anton Munteanu; Otilia Slam; Mihalache Gheorghe; dr. Mihai Manea; Ileana Dragomir; Olga Pascaru; Maria Biro; Lidia Seicean; ing. Sebastian Panaitescu; Otilia Damian (Săcele); Calițescu Ion; ing. Ghișoiu Petre; Ștefan Popescu; Zoe Birău; Victor Coșoveanu; Karol Andrei Schiler; Elena Bugeac; Sofica Fole Zima; Lucia Pandele-Neculcea; col (r) Ghertner Gheorghe; Gh. Ciupală; Gili Ioanid Ilie Bratan; prof. Elena Aprozeanu; Barbu Victor. ing. Nica Cornel; Nica Dumitra; dr. Ion Bologa; Gina Huliera; Anca Crășneanu; ing. Ștefan Sebeșan; Tiberiu Ghidiu; Dumitru Negulescu; Ion Enescu; Emilia Pațachia; Gheorghe Pavlovici.

COLIS EXPRESS PENTRU ROMANIA IN 7 ZILE !

PLECĂRI : prima săptămînă a fiecărei luni

COLETE: Type P.T.T., cu adresa și numărul de telefon al destinatarului, precum și un inventar lipit pe colet

GREUTATEA MINIMĂ: 10 kg

CONTINUT: alimente, medicamente, haine, jucării etc.

PRET/KG : FFfr 20 - franco domiciliu - București

INFORMATII :

tel - 16/50.95.36.77

- Haute Savoie

ADRESA:

D. Penciucescu,
330, Route de Genève,
74160 College s/Salève,
Haute Savoie

Colis Express asigură deasemenea livrarea coletelor în provincie.

NATURALIZARI

"Journal Officiel", din 28 mai și 3 iunie 1992 publică numele următoarelor persoane, originare din România, care au obținut naturalizarea franceză: Hritscu Aurel, născut la Știubeni-Saveni; Iuhasz Petru, născut la Teremia Mare; Iuhasz Marioara (n. Jipa), născută la Găujani; Rădulescu Mircea Florian, născut la Țirgoviște; Rădulescu Adriana (n. Ivan), născută la Ploiești; Rădulescu Iona, născut la București; Grigore Ghica, născut la Ploiești; Viorica Cornelia Ghica (n. Petrican), născută la Gornet; Laurențiu Nicoară, născut la Lupșa.

SULTANA MAITEC

CYCLE POMONA
EXPOSITION
DU 12 JUIN AU 11 JUILLEY
ART-OF-THIS-CENTURY
3 rue Visconti, 75006 Paris
du mardi au samedi de 14,30 à
18,30
téléphone 46 33 57 70

le combat

Directeur: Michel Korné 7/06/92
ISSN 1148 - 7321

NUMERO 184

TARIF D'ABONNEMENT ANNUEL

En Francs Français:

FRANCE FRF 250
EUROPE FRF 300

En d'autres monnaies, le tarif est majoré des frais bancaires d'encaissement comme suit.
DEM 100 - CHF 90 - GBP 35

Par avion :

AMERIQUE
AMERIQUE DU NORD FRF350
ISRAEL
AMERIQUE DU SUD
ASIE FRF 450
AUSTRALIE

USA 60 ou équivalent
USA 70 ou équivalent

125 Bureaux de la Colline - 92213 St-Cloud-France
Tel. (33-1) 46020540 Telefax (33-1) 46 02 14 37 - Tlx 633520 F
Commission Paritaire N° 65481 - CCP. : 11 341 71 A Paris

SUITE DE LA CONFERENCE DE NICOLAS MANOLESCU PRESIDENT DU PARTI DE L'ALLIANCE CIVIQUE (PAC) UN DES PRINCIPAUX PARTIS D'OPPOSITION, à Paris le 13 avril 1992, à l'Institut Français des Relations Internationales.

La conférence que nous avons publiée dans notre précédent numéro, a été suivie par un débat que nous publions ci-dessous, avec les questions (Q) et les réponses (N.M.):

Q- Pour lancer le débat, je voudrais revenir sur votre dernier point, qui est fondamental. Dans le retard de la démocratie en Roumanie, les observateurs ont donné beaucoup d'explications. Il y a la nature de la révolution que la Roumanie a connue en décembre 1989, mais il y a aussi la nature du régime précédent. Est-ce que le pire, le plus brutal, le plus baroque de tous les régimes d'Europe de l'Est, n'avait pas laissé derrière lui à certains égards, une terre brûlée.

Quand on regarde l'évolution d'un pays comme la Hongrie, on voit qu'avant la révolution de 1989, il y a des frémissements d'ouverture de société civile. Dans un pays comme la Tchécoslovaquie où le régime est beaucoup plus dur. Il y a quand même une forme de compromis qui s'instaure entre la société civile et l'Etat.

Donc est-ce que ça n'est pas dans la nature même du régime de Ceausescu qu'il faut chercher l'explication profonde du retard de la démocratie. Au fond la Roumanie a eu une révolution à l'image du régime qu'elle renversait. Ce qui m'amène à une question très précise. En Allemagne, il y a une procédure de recherche du passé, d'identification entre le thème de la mémoire et de la responsabilité, qui se fait à partir de l'ouverture des archives de la Stasie. Est-ce que un tel processus est envisageable, souhaitable, possible dans un pays comme le vôtre ? Quelles en seraient les conséquences ?

N.M. Il est souhaitable, il est envisageable peut-être, mais il n'est pas réalisable pour l'instant. Mr Magureanu a déjà parlé, a dit qu'il faut laisser 90 ans, comme cela, les dossiers cachés pour le grand public, puis se ravissant, a diminué le terme à 40 ans. Ce n'est pas pour notre génération, d'ouvrir ces dossiers, si Mr Magureanu reste à la tête, ce n'est pas sûr qu'il va y rester d'ailleurs, c'est souhaitable, c'est envisageable de montrer ces dossiers, c'est un phénomène tout à fait naturel, pour mettre un terme à cette époque morale, si on peut dire ainsi, ce désastre moral d'un pays.

Les autres régimes communistes d'Europe ont connu trois étapes dans leur marche vers la disparition. L'étape anti-stalinienne d'après le vingtième congrès du P.C.U.S. qui était une étape générale. Sauf l'Albanie, tout le monde de l'Europe de l'Est et Centrale a connu cette étape. Une deuxième étape anti-totalitaire, que la Roumanie n'a pas connue par exemple, et la troisième, l'étape anti-communiste proprement dite, à la fin des années 1980.

La situation spéciale de la Roumanie consiste dans le fait qu'au mois de décembre 1989, la Roumanie a sauté directement dans les 2 dernières étapes, elle a été obligée de les faire ensemble. Le régime de Ceausescu a été un régime totalitaire, un des très rares régimes totalitaires qui était encore vivant en Europe, à l'époque, donc s'il y a maintenant une sorte de parallélisme entre les forces politiques qui sont anti-totalitaires, anti-Ceausescistes, mais pas anti-communistes, et les forces démocratiques qui sont anti-communistes, bel

et bien anti-communistes, ce parallélisme s'explique par la nécessité de faire en même temps deux étapes distinctes, deux étapes inévitables d'après la théorie de Arasti, dans ce processus de la destruction du communisme.

Alors quand Mr Iliescu dit : "Je suis contre le totalitarisme communiste", il faut le croire, mais il ne dit pas : "Je suis contre le communisme". En même temps, le FSN d'une part, la Convention Démocratique d'autre part, suivent chacun leur chemin, qui est un chemin anti-totalitaire, dans le cas du FSN, et anti-communiste dans le cas de la Convention Démocratique, en même temps, parce que l'étape médiane, la deuxième étape de ce processus n'a pas pu être réalisée en Roumanie, il y a vingt ans, il y a dix ans, comme dans les autres pays ex-communistes.

Q- Est-ce que la dernière Convention du FSN, est ce que Roman n'a pas demandé une rupture plus nette avec l'action communiste ?

N.M.- Mr Roman a demandé une rupture nette du communisme, mais ce que Mr Roman demande c'est assez curieux et contradictoire. Il faut méditer trois fois avant de répondre sérieusement si on est d'accord ou pas avec lui. Roman a tenu un langage populiste jusqu'aux élections du 20 mai, un langage disons libéral sauvage après, un langage nationaliste, ultra-nationaliste après sa chute au mois d'octobre 1991, Mr Roman a tenu toutes sortes de discours, dans toutes sortes de langages. Qu'il soit anti-communiste, probablement, mais il ne s'agit pas ici de son anti-communisme naturel. Je pense qu'un homme qui a connu la France, qui a eu l'expérience professionnelle de Toulouse, il y a vingt ans, ne peut pas être communiste à proprement parler, mais en même temps ce qui compte, c'est le FSN comme parti politique, si le FSN ne veut pas couper le fil qui le lie au communisme, ce que dit Roman n'a aucune importance.

Q- Peut-on revenir un instant sur le Parti de l'Alliance Civique lui-même, pour voir un peu son originalité par rapport aux autres formations d'opposition, et si possible aussi sa conception des rapports avec les pays voisins, essentiellement la Hongrie, mais aussi la Moldavie, vous voyez pourquoi, et l'environnement européen, merci ? Vous avez été très discret sur votre programme de politique étrangère. Et la question vous invite aussi à ce développement.

N.M.- Je commencerais avec la fin. Non, on est discret sur la politique étrangère, quand dans l'opposition on n'a pas de moyens de faire une politique étrangère. Nous avons publié en fait plusieurs déclarations sur les temps chauds de l'Europe actuelle. Nous avons un programme de politique étrangère, un programme disons, réaliste, comme le programme pour la politique intérieure. Si je voulais plaisanter un peu, je dirais que nous avons deux métaphores qui expliquent notre position sur les problèmes internes et sur les problèmes externes.

Quant à la politique disons intérieure, quand à la politique extérieure, étrangère, la métaphore, c'est la métaphore médicale des compresses qu'on applique sur les inflammations microbiennes. Il faut

mettre une compresse froide, pas une compresse chaude pour disséminer les microbes. Cela explique notre position face à la Bessarabie, et en même temps notre position face à la Hongrie. Il y a des problèmes qu'on ne peut pas résoudre en ce moment, il y a des problèmes que l'on doit soutenir, affirmer, mais que l'on ne peut pas résoudre d'une manière satisfaisante.

Bon tout le monde est d'accord, nous aussi, c'est un point de vue, la Bessarabie est un territoire roumain, elle a appartenu à la Roumanie, il faut s'unir avec le pays, mais en même temps, comment le faire pour l'instant ? Appliquer une compresse chaude, non, appliquer des compresses froides! Laisser les Bessarabiens se réveiller eux-mêmes du cauchemar communistes soviétique, spiritualiser les frontières, permettre les échanges, et attendre et voir ce qui va se passer dans le futur et dans l'avenir prochain, qui sait, peut-être demain, peut-être dans une année, les conditions nécessaires pour avoir, pour faire cette union seront accomplies.

Quant à la politique intérieure, quant au programme spécifique de notre Parti, chaque fois quand j'ai tenté de définir la politique, le visage du Parti de l'Alliance Civique, j'ai eu des problèmes avec mes partenaires de la Convention, parce que si on définit un membre de la Convention, cela signifie aux yeux de quelques-uns, critiquer les autres. Si je dis par exemple que nous sommes un parti réaliste et pragmatique, alors nos partenaires de Convention se fâchent en disant : "Bon, nous sommes comment ? Nous sommes aussi réalistes que vous".

Je dirais pour simplifier, une seule chose, il y a en principe trois types de Parti : utopique, nostalgique et réaliste. Nous ne sommes ni un parti utopique comme le Parti communiste roumain et les autres, nous ne sommes ni un Parti nostalgique comme les Partis historiques. C'est tout à fait normal, il ne s'agit pas d'une critique, nous sommes un Parti réaliste, né dans des conditions disons spécifiques, et qui a comme point principal de son programme, l'idée qu'il faut partir du moment où on se trouve maintenant, l'idée qu'il n'y a pas un point de départ, idéal, absolu, zéro, qu'il faut partir des conditions qui sont les conditions en ce moment, avec le double héritage du communisme et des deux dernières années de transition, qui ont compliqué encore les choses.

Q- Je voudrais vous poser une question. Il y a quelques jours dans le colloque qui a eu lieu au Sénat, quelqu'un a parlé de la corresponsabilité de l'Occident vers l'Europe Centrale. Cela veut dire, qu'après la guerre l'Occident a oublié, a trahi l'Europe Centrale, aussi la Roumanie. Vous avez évoqué le manque de chance, le rendez-vous avec l'histoire que la Roumanie a perdu après la Révolution. Je voudrais savoir votre opinion sur l'aide que la France doit donner maintenant à la Roumanie ? Par quel moyen, par quelle voie, parce qu'à mon avis, la France doit de nouveau présenter sa confiance en Roumanie.

Le deuxième problème. Quelle est votre opinion sur le nationalisme de décommunisation et

Suite page II →

démocratisation en Roumanie. Quelle est la priorité? Parce que, à mon avis, ici en Occident on parle souvent de fascisme, racisme, xénophobie, anti-sémitisme. Je voudrais savoir votre opinion, quelle est la situation en Roumanie, quelle est la priorité? Nous avons besoin au premier plan d'une décommunisation, et après d'une attitude vers le problème nationaliste ou l'inverse, merci.

N.M. Quant à l'aide de la France et des autres pays occidentaux il faut le dire, l'aide a été généralement de type humanitaire, on ne peut pas le refuser, c'est tout à fait normal, mais en même temps, la Roumanie et les autres pays ex-communistes, ont besoin d'aide d'un autre type, du développement de relations économiques, des investissements étrangers, pour pouvoir faire marcher cette économie bloquée par la bureaucratie communiste. Mais j'ai dit et je le répète, il ne s'agit pas de quémander, de mendier n'importe quelle sorte d'aide humanitaire, ou sérieuse, profonde à long terme, il s'agit d'autre chose, il s'agit comme vous l'avez remarqué d'une co-responsabilité de l'Occident dans ces problèmes créés après la révolution anti-communiste.

Il y a un danger, le danger d'un déséquilibre économique et social, le danger consiste et pour une fois je suis d'accord avec le Président Mitterrand, le danger consiste dans le fait que les capitaux occidentaux affluent vers l'Est, et la population de l'Europe de l'Est affluent vers l'Ouest. Il y a le risque d'une colonisation économique de l'Est par l'Ouest, et d'un nouveau type d'invasion de l'Ouest par des gens de l'Est. C'est un déséquilibre qui doit être évité à tout prix et c'est cela le point le plus important de cette co-responsabilité. Si on veut faire une Europe unie, il faut tenir compte du degré très différent du développement des pays de l'Ouest et de l'Est, établir une sorte de collaboration efficace, utile et intelligente, et poser des exigences très précises pour cette aide économique et de tout autre type. C'est-à-dire l'Occident doit s'assurer que les ex-communistes observent toutes les règles de la démocratie, respectent les Droits de l'Homme, pas seulement sur le plan verbal, par la démagogie, mais en fait. Sans exigences de la part de l'Ouest, sans la volonté de la part de l'Est, d'entrer dans le jeu démocratique, on ne peut pas faire une vraie collaboration, il n'y a pas de co-responsabilité, et il y a le risque que le monde se transforme dans un sens que personne ne désire vraiment. L'Occident comme les pays de l'Est eux-mêmes.

Je n'ai pas très bien compris votre deuxième question. S'il s'agit de priorités, je pense qu'il n'y a pas une seule priorité, on ne peut pas, c'est trop compliqué, ces choses-là pour pouvoir dénouer le noeud. Tout est prioritaire en Roumanie maintenant, décommunisation, on peut la faire sans démocratisation, démocratisation, on ne peut pas la faire sans combattre les tendances nationalistes, fascistes, etc.... Avec quoi commencer? Avec tout! On est obligé de commencer avec tous ces processus, on ne peut pas choisir, malheureusement, on ne peut pas choisir, on n'a pas le temps, les moyens de se fixer sur un aspect, d'établir un ordre, de numérotter les événements nécessaires, tout est prioritaire pour l'instant en Roumanie.

Q-Sur la première question, il me semble que pour le moment, aucun des deux dangers énoncés par le Président Mitterrand ne se réalise, c'est-à-dire, qu'en fait, le problème, ça n'est pas la colonisation par les capitaux occidentaux de l'Europe de l'Est, mais c'est l'absence de ces capitaux, l'insuffisance de ces capitaux et quant aux masses qui venaient de l'Est, en fait pour ce qui concerne les Soviétiques ou les ex-Soviétiques, c'était une forme de chantage à la faiblesse que pratiquaient les derniers dirigeants communistes de l'U.R.S.S. et ces populations ne sont pas venues. En fait aujourd'hui à l'Ouest nous avons toujours un afflux de populations venant du Sud, mais finalement peu venant de l'Est, ne serait-ce que parce que dans certains cas comme l'Italie on a découragé manu militari, les Albanais où on s'est impliqué par une aide humanitaire importante à les maintenir sur place. Donc, pour le moment, ce double péril reste un peu académique.

Je voudrais vous demander, maintenant que deux années se sont passées après la révolution, si l'on sait en Roumanie où si vous-mêmes vous le savez, quelle a été le rôle joué par la Securitate durant la révolution? Elle s'est opposée fermement, ou bien elle a été à peu près indifférente ou bien même elle a prêté un peu d'aide?

N.M.-J'aimerais bien le savoir moi-même. Je peux vous donner, non pas une explication mais une hypothèse, une simple hypothèse. Je crois que trois choses sont sûres, quant aux déroulements des événements de décembre et de janvier il y a deux ans. La première chose, est qu'il y a eu une révolution populaire spontanée en Roumanie, à Timisoara, à Bucarest, à Sibiu, partout. Une chose sûre, incontestable, incontournable. La deuxième c'est que le régime communiste ébranlé par cette révolte a fait tout immédiatement après les événements de décembre, pour contourner le processus de transformation disons, démocratique. Tous les moyens, toutes les forces, toutes les structures, tous les gens de l'ancien régime communiste ont collaboré à ce processus de restauration qui a doublé le processus de démocratisation en Roumanie. Chose tout à fait normale, le réseau Securitate reste très grand, c'était une organisation pas seulement très répressive, mais en même temps très bien organisée, très bien structurée. Le troisième fait, c'est que la Securitate a lâché Ceausescu. C'est sûr que si les "secouristes" avaient utilisé tout leur armement, toute leur capacité répressive, la révolution aurait été beaucoup plus sanglante.

Pourquoi la Securitate a renoncé de soutenir Ceausescu? C'est un problème. A mon avis, à Timisoara, ceux qui ont tiré contre la population, ont été les militaires, l'Armée, pas les officiers de la Securitate. La Securitate a tiré après. Toutes les preuves qui existent attestent ce partage du crime politique qui s'est perpétré contre le peuple roumain. L'armée a tiré avant, le 22 décembre la Securitate après. C'est peut-être l'origine de leurs conflits.

Quant à l'Armée a voulu faire main basse sur la Securitate, au début de janvier, les officiers de la Securitate se sont fâchés, ont réagi, le phénomène du terrorisme peut être expliqué probablement de cette manière, comme une bataille entre les deux forces principales d'un pays totalitaire, les deux seules forces qui comptaient vraiment. Comme forces non-militaires, les nomenklaturistes, tous les autres étaient des petits enfants qui pouvaient être manipulés. L'Armée, la Securitate étaient les deux forces principales, elles se sont combattues l'une et l'autre, pourquoi? C'était un conflit idéologique? Non c'était un conflit qui avait à l'origine l'intérêt de cacher ce péché originel, le fait que l'Armée a tiré avant et la Securitate après. C'était tout.

Q-Une remarque, une question.

La remarque vient de ce qui a été noté auparavant sur la co-responsabilité de l'Occident et de ces anciens pays pour gérer la transition vers une économie libre un pays démocratique. Je crois que là, concernant ce qui a pu être dit, l'optimiste n'est pas tellement de rigueur. Si l'on prend les deux aspects: investissement, j'y viendrais parce que c'est ma question, c'est-à-dire c'est lié aux problèmes des privatisations dans les pays socialistes, ce que l'on voit actuellement, comme le disait l'ancien Premier Ministre Britannique, c'est que "l'argenterie de la famille est vendue", et que souvent les entreprises qui sont prometteuses, qui sont les plus importantes passent dans les mains Occidentales. Prenez seulement l'exemple de Skoda, qui va être pris complètement par Volkswagen en Tchécoslovaquie. Donc, c'est là, parce qu'il n'y a pas assez de capital local, que ce mouvement a commencé. Certainement il est dangereux à terme pour ces pays.

L'autre n'a pas commencé, et je crois par une grande hypocrisie des démocraties Occidentales, c'est que s'il n'y a pas d'invasion dont on parle, c'est pour la raison bien simple qu'on ne leur donne pas de visas. Alors on a une situation absolument, moralement, je m'excuse du jugement de valeur, mais intenable. On a critiqué oh combien justement ces régimes de faire de leur pays des prisons, en empêchant de sortir leurs citoyens, et maintenant que leur citoyens peuvent sortir, les riches cousins

Occidentaux les empêchent de rentrer. Donc, là actuellement il y a une co-responsabilité dont il faut absolument tenir compte et sans dévoiler le secret, il y a eu, il n'y a pas très longtemps une réunion des Ministres de l'Intérieur des 29 pays européens, dit du Groupe de Schaeuble qui s'est tenue à Berlin le 31/10/1991, puisque maintenant les entrées sur les territoires communautaires, pour la plupart des pays sont communautarisés. Il y a eu l'estimation qui a été faite des citoyens des pays de l'ex-Europe Orientale à l'exception de l'Union Soviétique, je tiens à vous le préciser. Ces sources viennent du Ministre lui-même, ex de l'Intérieur français. En ce qui concerne ces sources, il était évalué à treize millions, le nombre de citoyens hors Union Soviétique, de ces pays, c'est-à-dire presque 15% de cette population qui désire aller à l'Ouest.

Ma question est la suivante: je connais un petit peu ces pays, le vôtre en particulier, pour avoir travaillé sur le problème des privatisations, donc un élément essentiel de la transformation de l'économie roumaine. Et vous avez été assez pudique quand vous avez parlé du programme interne de la Convention Démocratique. Est-ce que vous êtes d'accord vous-mêmes et vos amis sur l'évolution qui sévit en la matière de transformation économique avec notamment la loi de privatisation et avant, la loi de transformation économique qui avait été adoptée un petit peu plus tôt. Même si je crois votre Parti n'existait pas complètement vous nous l'avez dit, à l'époque où ces lois ont été faites, est-ce que vous estimez que ces lois sont très restrictives, pas assez ou vous-mêmes au point où vous feriez différemment? Notamment, ça revêt un rôle que vous reconnaissez, au capital étranger dans la transformation des structures économiques de votre pays. Merci.

N.M. Ce n'est pas par pudeur que je n'ai pas expliqué le programme économique, mais par crainte de vous ennuyer. Les problèmes économiques sont des problèmes très ennuyeux.

Quant aux problèmes de ces lois comme la loi de privatisation, à notre opinion cette loi, et toutes les autres de cette catégorie sont insuffisantes et inapplicables. C'est inutile d'entrer dans les détails. On a vu les résultats par exemple de la loi du Fond Foncière, trois saisons ont été perdues pour l'agriculture roumaine, les terres ont été distribuées aux paysans dans une certaine quantité c'est-à-dire 70%, mais les meilleures terres 30% sont restées aux mains de l'Etat, et les outils, chose très importante à rappeler, sont restées aux mains de l'Etat. Avec quoi les paysans feront-ils pour labourer leurs terres? Cela reste à voir, et à examiner par les économistes, par les politologues, par les spécialistes de l'Agriculture, de la science-fiction peut-être.

La privatisation des entreprises à été une farce. On a changé de nom. Le capital reste un capital d'Etat. Ces sociétés qui ont été privatisées sur le papier ont changé leurs noms, et ne sont nommément pas des entreprises d'Etat, mais des sociétés à responsabilités limitées, etc... Mais le capital est resté bel et bien le même capital d'Etat.

A notre programme c'était la deuxième étape que j'ai évoquée, j'étais en train de vous le dire, toujours une métaphore médicale: quand le pied est gangréné il faut le couper, les piqûres ne servent à rien. D'après mon opinion, le gouvernement Roman et puis le gouvernement Stolojan n'ont fait que des piqûres, des massages au pied gangréné.

Ce pied, il faut le couper. Il y a le risque que le malade meure si on ne lui coupe pas le pied. Bon, comment le couper? Quelles sont les conséquences? Des convulsions sociales possibles, le problème du chômage, le problème de l'inflation. Bon c'est très très compliqué. Mais il ne faut pas parler à l'infini sur un populisme comme celui du parti du FSN pour l'inflation et contre le chômage. A mon avis il faut parler sur le chômage avec tous les risques que le chômage implique, risques psychologiques, sociaux, etc.... Mais quand même il faut admettre que sans le chômage, on ne peut rien transformer dans l'économie des ex-pays communistes. Il ne faut pas parler sur l'inflation. Pour beaucoup de raisons, je renonce à les énumérer, les économistes les connaissent.